

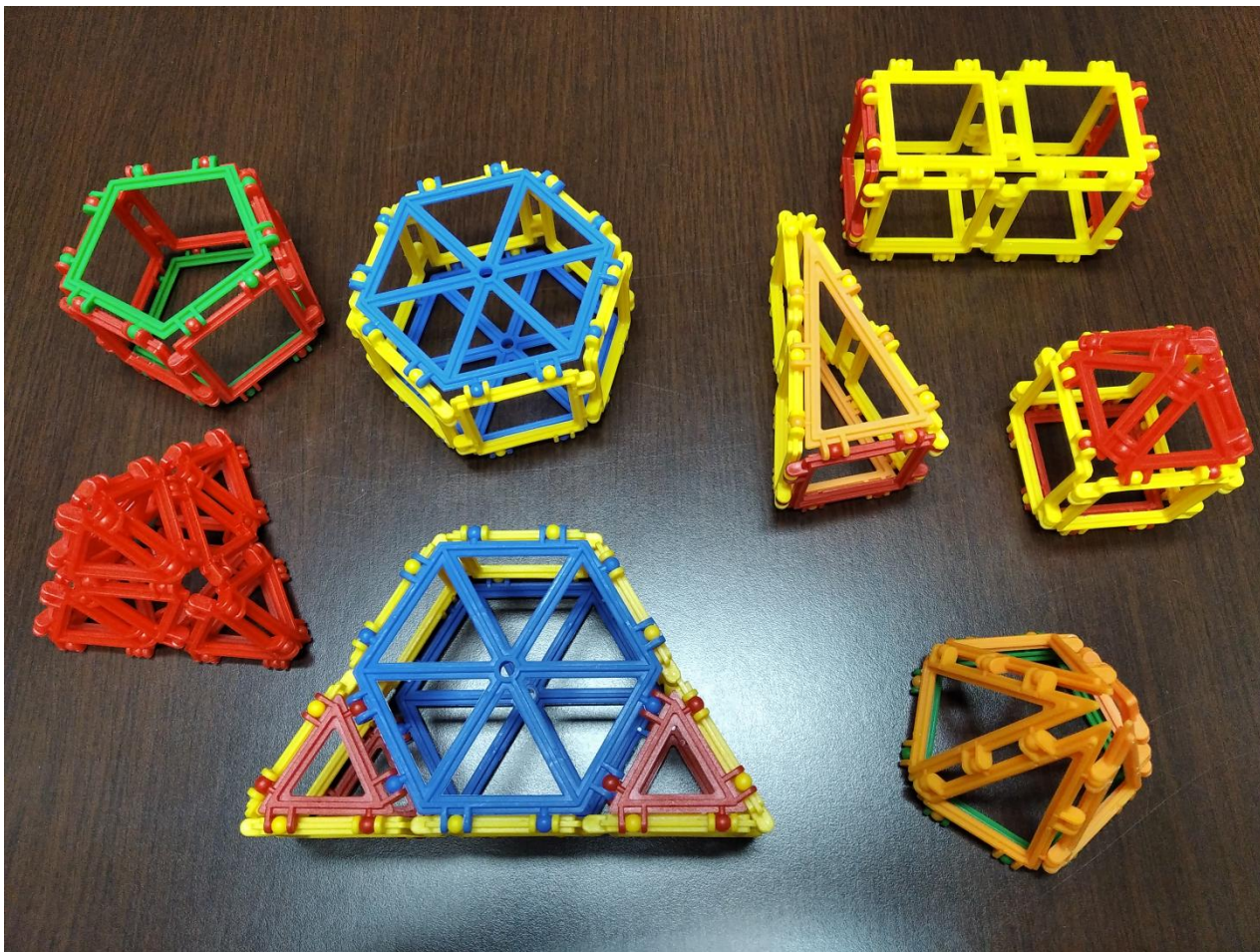
dr Elżbieta Kalinowska

Instytut Matematyczny, Uniwersytet Wrocławski

Figury przestrzenne

Bryły z klocków reko

A

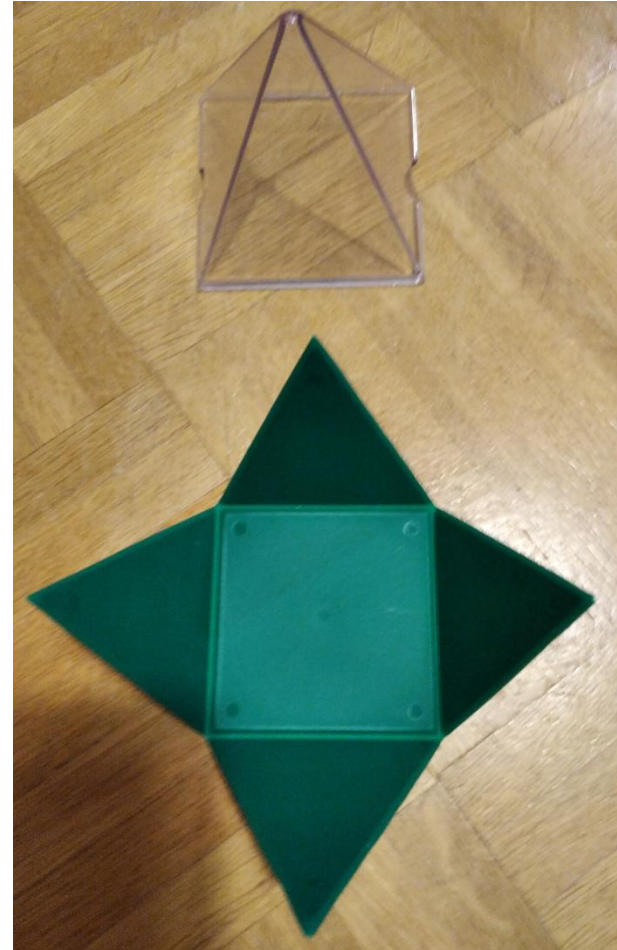
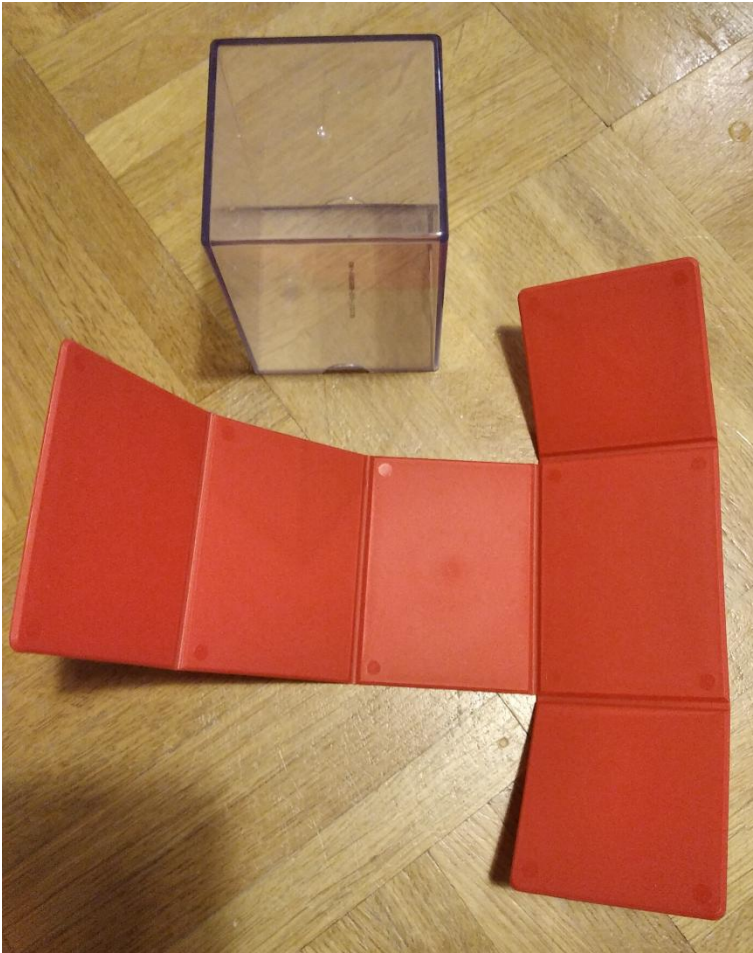
B

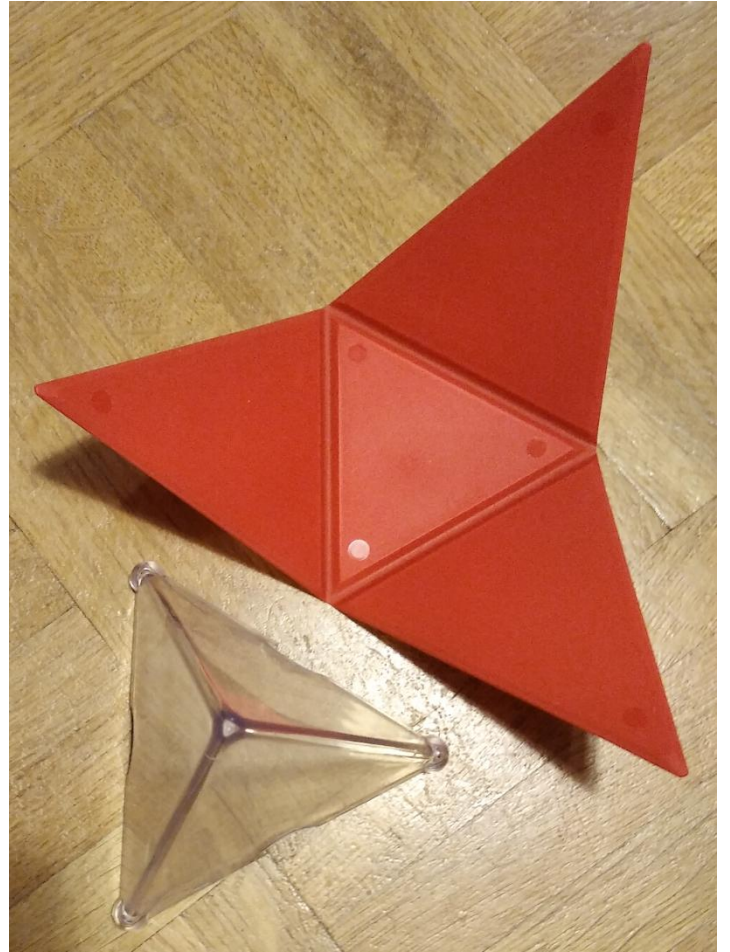
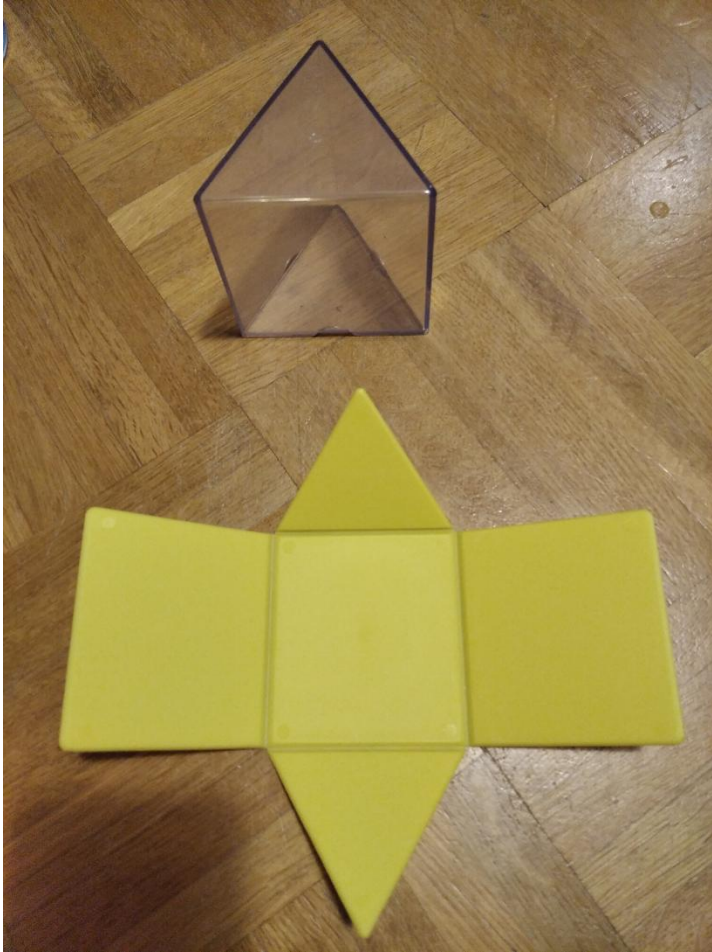
C

Bryły z siatkami

Siatki brył można wyjąć i rozprostować

2a

Rozpoznawanie brył

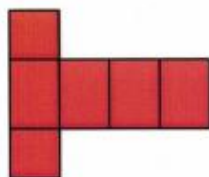
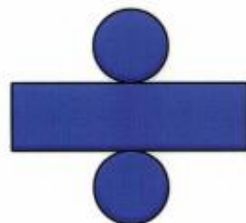
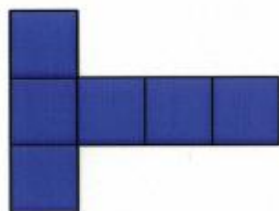
Do tego ćwiczenia wykorzystaj bryły i ich siatki.

Znajdź i dopasuj bryły do poniższych rysunków. Podaj nazwę każdej z nich i umieść właściwy model na odpowiadającej mu fotografii.

2b Dopasuj

Rozłóż siatkę każdej z brył, a następnie ją złoż. Dopasuj rysunek siatki do odpowiadającej mu nazwy.

ostrosłup prawidłowy trójkątny

sześcian

walec

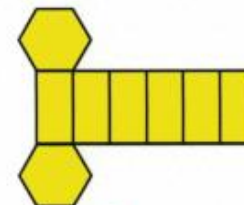
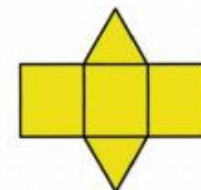
graniastosłup prawidłowy sześciokątny

stożek

graniastosłup prawidłowy trójkątny

prostopadłościan

ostrosłup prawidłowy czworokątny

4a

Zagadki o bryłach

Przeczytaj poniższe zagadki. Spróbuj je rozwiązać, używając do pomocy brył i ich siatek.

Zagadka nr 1

- Moje ściany boczne to wielokąty.
- Moja podstawa ma kształt sześciokąta.
- Mam 12 wierzchołków.

Jaką bryłą jestem?

Zagadka nr 3

- Moje ściany boczne to wielokąty.
- Mam 6 ścian.
- Mam 12 krawędzi tej samej długości.

Jaką bryłą jestem?

Zagadka nr 2

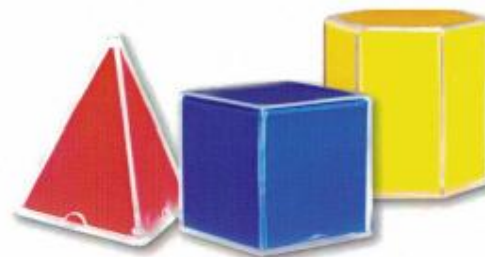
- Mam 4 ściany.
- Moja podstawa ma kształt trójkąta.
- Moje 3 ściany boczne to trójkąty.

Jaką bryłą jestem?

Zagadka nr 4

- Mam 9 krawędzi.
- Mam 5 ścian.
- Dwie z moich ścian są trójkątami.

Jaką bryłą jestem?

4b

Zagadki o bryłach

Przeczytaj poniższe zagadki. Spróbuj je rozwiązać, używając do pomocy brył i ich siatek.

Zagadka nr 1

- Mam 1 podstawę.
- Moja podstawa ma kształt koła.
- Moja powierzchnia boczna jest wycinkiem koła.

Jaką bryłą jestem?

Zagadka nr 3

- Mam 6 ścian.
- Mam 12 krawędzi.
- Moje krawędzie są różnej długości.

Jaką bryłą jestem?

Zagadka nr 2

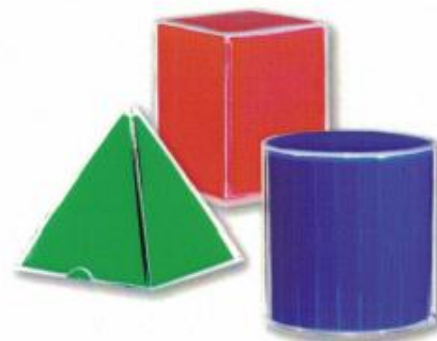
- Mam 2 podstawy i 1 powierzchnię boczną.
- Nie mam wierzchołków.
- Moja podstawa ma kształt koła.

Jaką bryłą jestem?

Zagadka nr 4

- Moja podstawa ma kształt kwadratu.
- Mam 5 ścian.
- Cztery z moich ścian to trójkąty.

Jaką bryłą jestem?

Przeczytaj poniższe zagadki i uzupełnij brakujące wyrazy. Następnie przeczytaj je jeszcze raz, aby sprawdzić, czy wszystko ma sens. Odnajdź opisywaną w zagadce bryłę.

.....

Uzupełnij.

1. Moją _____ jest kwadrat. Mam _____ ścian. Moje pozostałe 4 ściany to trójkąty.

Jestem _____.

2. Mam 6 _____. Wszystkie ściany są tej samej _____. Mam 12 krawędzi, które są sobie równe.

Jestem _____.

3. Mam dwie podstawy. Moja _____ ma kształt sześciokąta. Mam 18 _____.

Jestem _____.

4. Mam 9 krawędzi. Mam _____ ścian. Dwie ściany to _____ a _____ ściany to prostokąty.

Jestem _____.

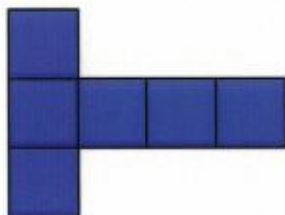
5b

Napisz zagadkę

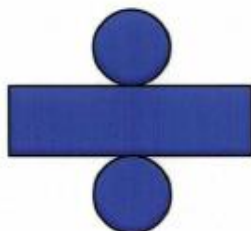
Do tego ćwiczenia potrzebować będziesz kartki papieru i czegoś do pisania.

Teraz twoja kolej na tworzenie zagadek! Spójrz na rysunki siatek poniżej. Dla każdej siatki stwórz zagadkę podobną do tych na kartach 4a i 4b. Przeczytaj swoje zagadki koledze i zobacz, czy będzie on w stanie je rozwiązać.

siatka sześcianu

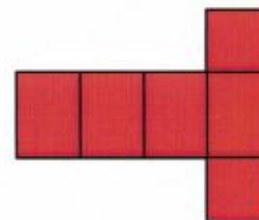
siatka walca

siatka ostrosłupa
prawidłowego trójkątnego

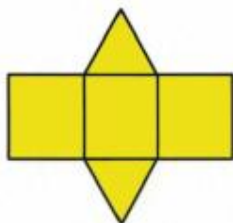
siatka prostopadłościanu

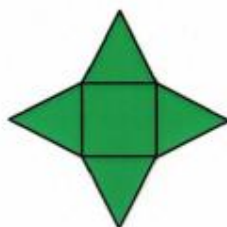
10a Nazywanie siatek

Siatki jakich brył przedstawione zostały poniżej?

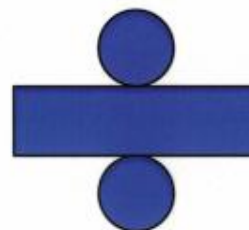
1.

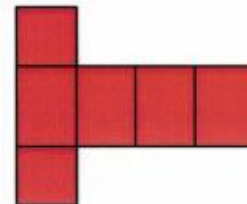
2.

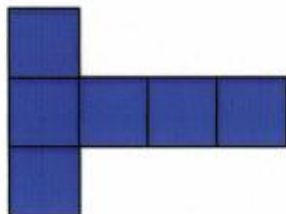
3.

4.

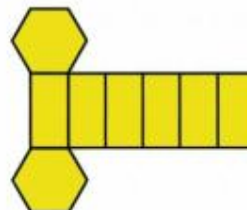
5.

6.

7.

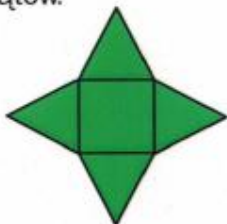

8.

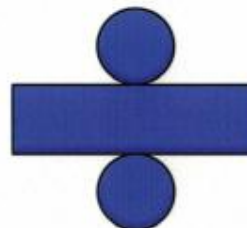

Przy każdym z poniższych obrazków uzupełnij zdania odpowiednimi liczbami. Do pomocy możesz wykorzystać przedstawione na obrazkach siatki.

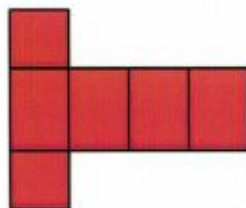
1. Siatka ostrosłupa prawidłowego czworokątnego składa się z ____ kwadratu i ____ trójkątów.

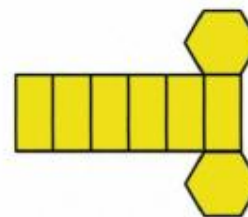
2. Siatka walca składa się z ____ kół i ____ prostokąta

3. Siatka prostopadłościanu składa się z ____ prostokątów i ____ kwadratów.

4. Siatka graniastoslupa prawidłowego sześciokątnego składa się z ____ prostokątów i ____ sześciokątów.

14a Tajemne kody

Obok znajduje się tajemny kod przedstawiający graniastoslup trójkątny: Pokazuje on, że bryła ta składa się z 3 prostokątów i 2 trójkątów.

Poniżej przedstawione zostały inne tajemne kody. Przyjrzyj się im i postaraj się odgadnąć, jaka bryła skrywa się za każdym kodem. Kiedy będziesz znał odpowiedź, poszukaj danej bryły w zestawie.

14b Tajemne kody

Obok znajduje się tajemny kod przedstawiający stożek:
Pokazuje on, że bryła ta składa się z 1 koła i 1 wycinka koła.

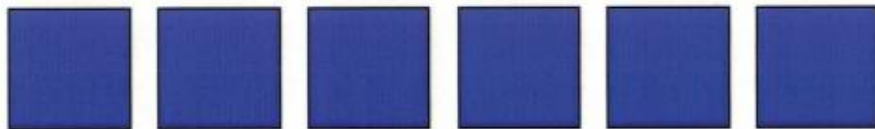

Poniżej przedstawione zostały inne tajemne kody. Przyjrzyj się im i postaraj się odgadnąć, jaka bryła skrywa się za każdym kodem. Kiedy będziesz znał odpowiedź, poszukaj danej bryły w zestawie.

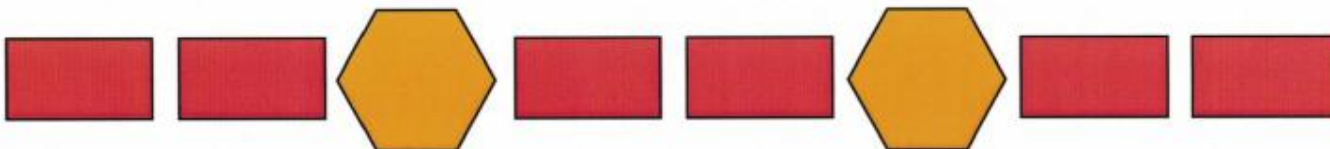
1.

2.

3.

15a

Ściany, podstawy i krawędzie

Ostrosłupy i graniastoslupy posiadają ściany, podstawy i krawędzie, które są wskazane na rysunku.

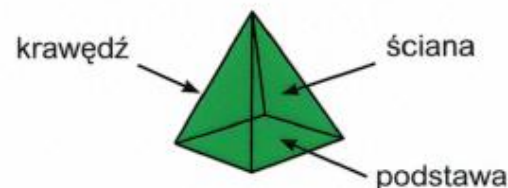
Do ćwiczenia użyj dwóch brył w kolorze niebieskim i dwóch w kolorze zielonym. Przyjrzyj się im uważnie i wypełnij poniższą tabelkę. Aby ułatwić tobie zadanie, informacje o jednej z brył zostały już umieszczone w odpowiednich miejscach. Nazwy poszczególnych brył umieść w górnym wierszu tabeli.

Nazwa bryły	sześcian			
ściany	6			
krawędzie	12			
podstawa	kwadrat			

15b

Ściany, podstawy i krawędzie

Ostrosłupy i graniastosłupy posiadają ściany, podstawy i krawędzie, które są wskazane na rysunku.

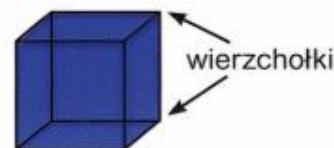

Do ćwiczenia użyj dwóch brył w kolorze czerwonym i dwóch w kolorze żółtym. Przyjrzyj się im uważnie i wypełnij poniższą tabelkę. Aby ułatwić Tobie zadanie, informacje o jednej z brył zostały już umieszczone w odpowiednich miejscach. Nazwy poszczególnych brył umieść w górnym wierszu tabeli.

nazwa bryły	ostrosłup prawidłowy trójkątny			
ściany	4			
krawędzie	6			
podstawa	trójkąt			

16a Ile wierzchołków?

Miejsca zaznaczone na rysunku nazywamy **wierzchołkami**.

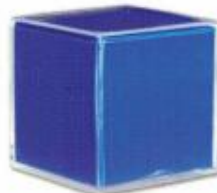

Przyjrzyj się poniższym bryłom i podaj, ile mają wierzchołków. Do pomocy możesz wykorzystać bryły z zestawu.

1.

2.

3.

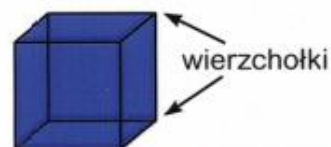
4.

Pytanie dodatkowe: Która z powyższych brył ma najwięcej wierzchołków?

16b Ile wierzchołków?

Miejsca zaznaczone na rysunku nazywamy **wierzchołkami**.

Przyjrzyj się poniższym bryłom i podaj się, ile mają wierzchołków. Do pomocy możesz wykorzystać bryły z zestawu.

1.

2.

3.

4.

Pytanie dodatkowe: Która z powyższych brył ma najwięcej wierzchołków?

17a Tabelka SWK

Uzupełnij poniższą tabelkę w oparciu o modele brył z zestawu.
Podaj, ile ścian, wierzchołków i krawędzi mają podane bryły.

nazwa bryły	ściany (S)	wierzchołki (W)	krawędzie (K)
sześcian			
ostrosłup prawidłowy trójkątny			
ostrosłup prawidłowy czworokątny			
graniastosłup prawidłowy sześciokątny			
graniastosłup prawidłowy trójkątny			
prostopadłościan			

17b

Twierdzenie Eulera o wielościanach

$$(S + W = K + 2)$$

Twierdzenie Eulera: liczba ścian + liczba wierzchołków = liczba krawędzi + 2

Przykład: dla ostrosłupa prawidłowego trójkątnego

4 (ściany) + 4 (wierzchołki) = 6 (krawędzie) + 2

$$4 + 4 = 6 + 2$$

$$8 = 8$$

Twierdzenie Eulera jest unikatową formą obserwacji zależności ścian, wierzchołków i krawędzi brył. Uzupełnij poniższą tabelkę i wykorzystując powyższy wzór sprawdź, czy uda się tobie zastosować twierdzenie Eulera dla brył z naszego zestawu.

nazwa bryły	ściany (S)	wierzchołki (W)	krawędzie (K)	$S + W = K + 2$
sześcian				
ostrosłup prawidłowy trójkątny				
ostrosłup prawidłowy czworokątny				
graniastosłup prawidłowy sześciokątny				
graniastosłup prawidłowy trójkątny				
prostopadłościan				

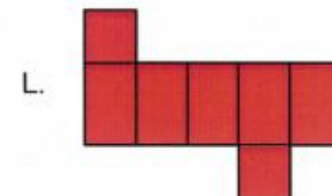
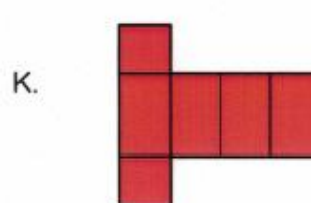
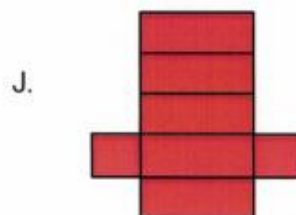
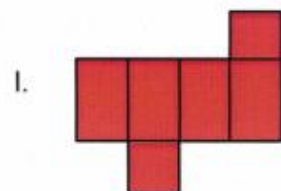
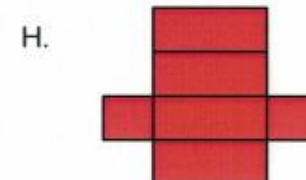
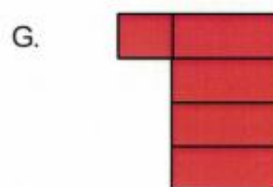
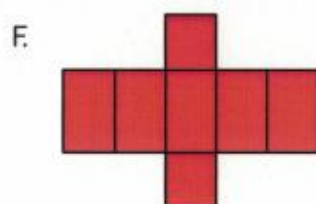
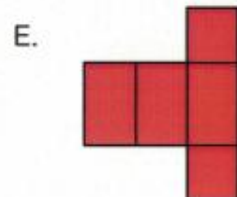
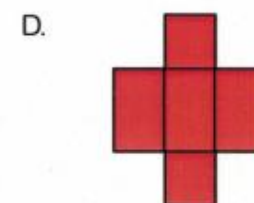
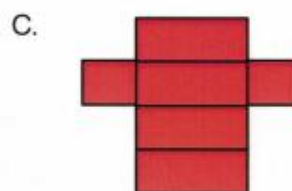
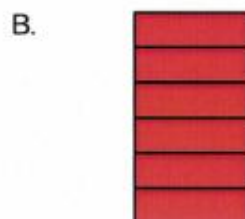
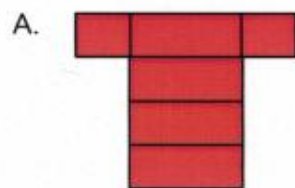
Po lewej portret Eulera z Galerii matematyków Tomasza Brody, do obejrzenia w Instytucie Matematycznym UWr

18a

Czy złożysz prostopadłościan?

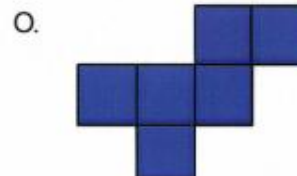
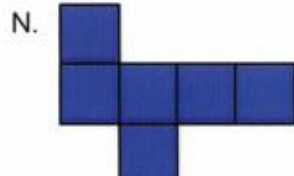
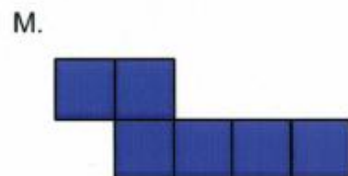
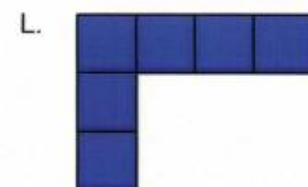
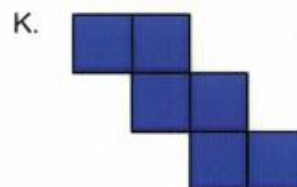
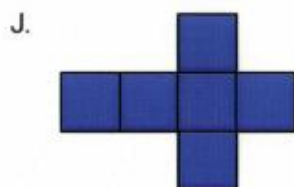
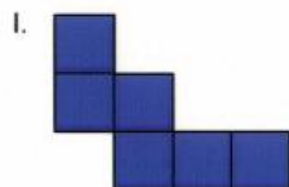
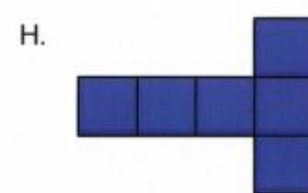
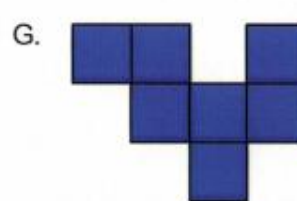
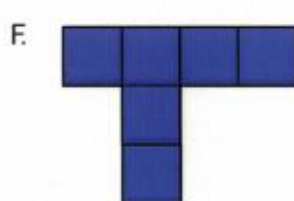
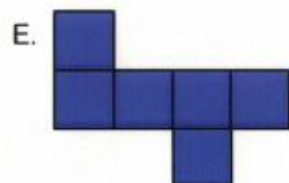
Które z poniższych siatek stworzą po złożeniu prostopadłościan?

18b

Czy złożysz sześciian?

Które z poniższych siatek stworzą po złożeniu sześciian?

Zestaw brył z wyjmowanymi podstawami

Materiał sypki

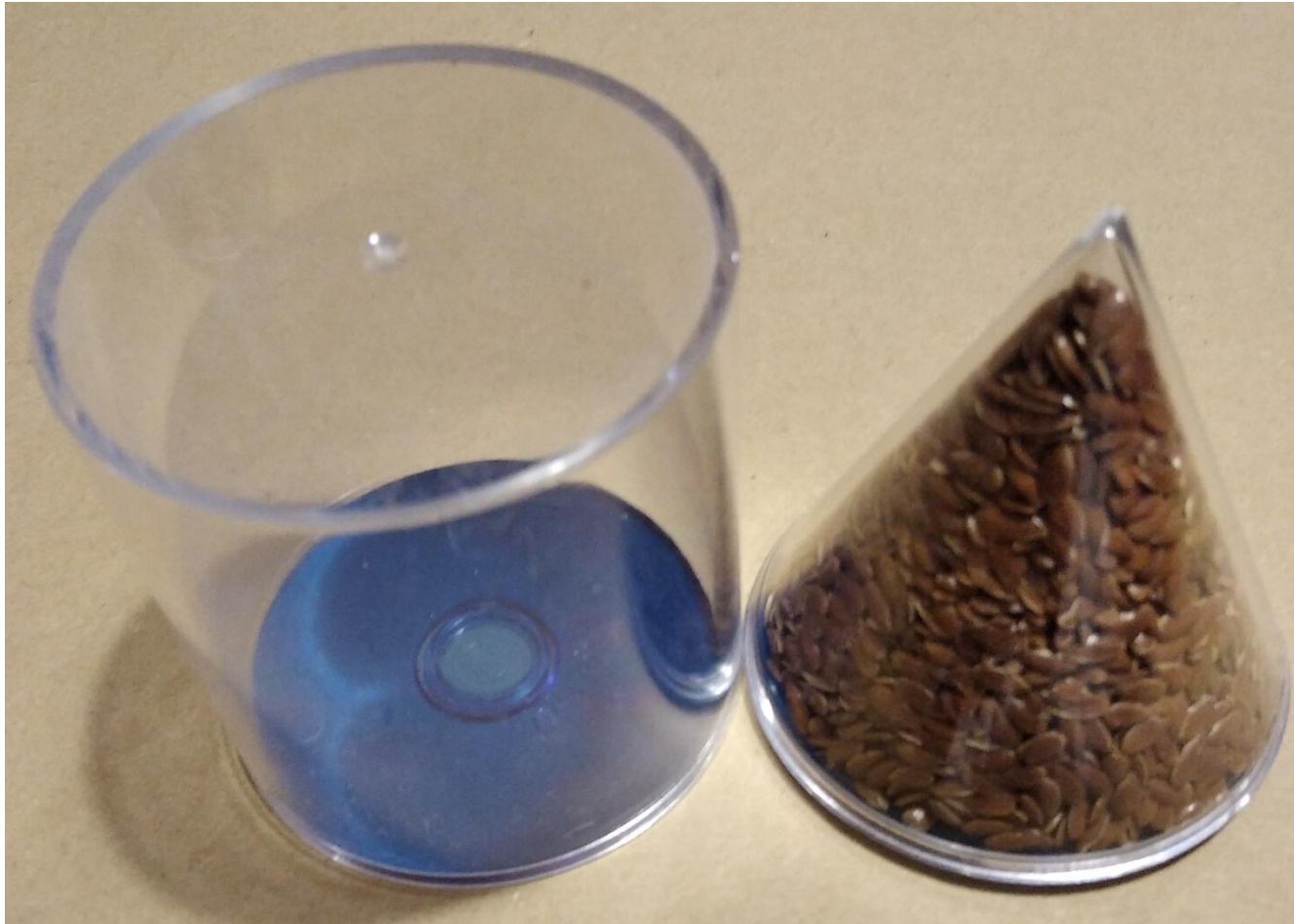

Wypełniamy stożek

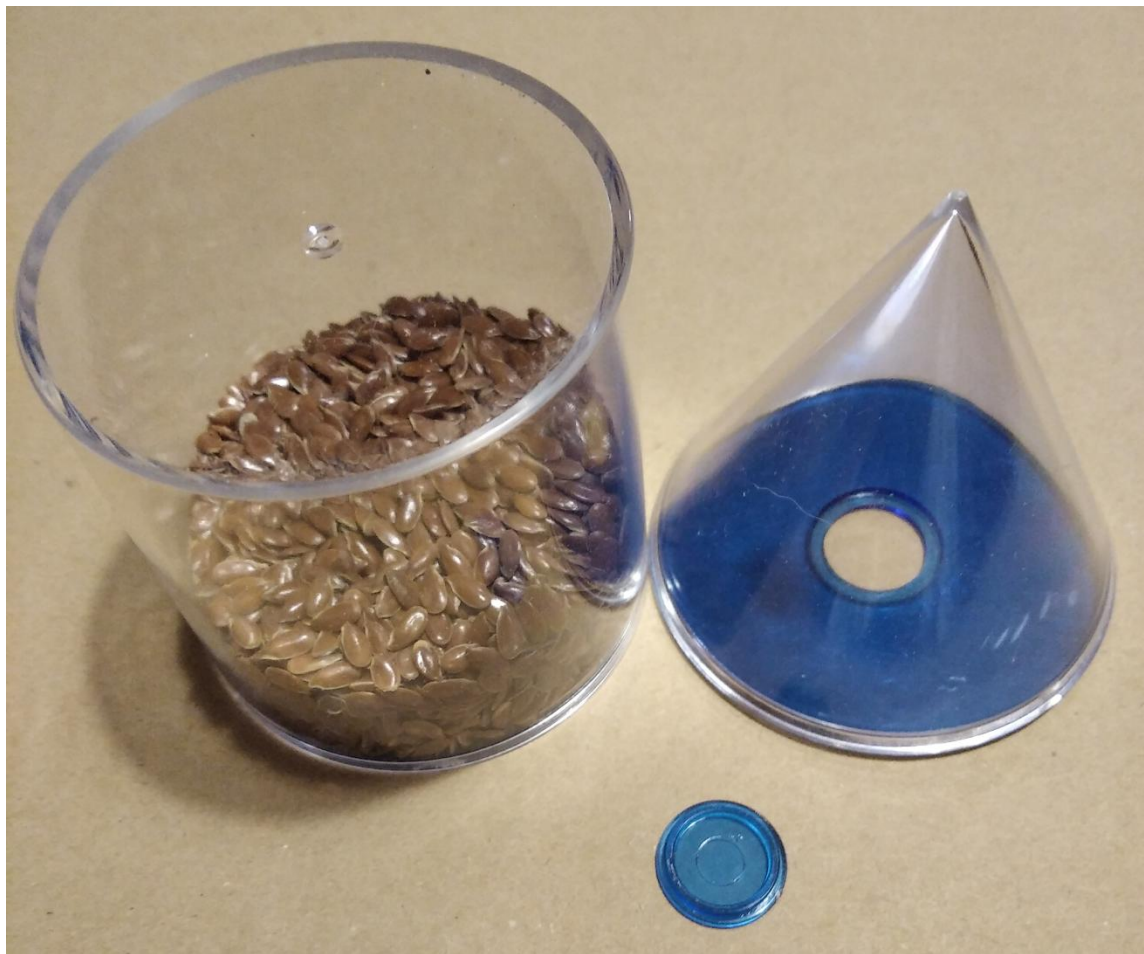

Przesypujemy zawartość stożka
do walca
o tej samej średnicy i tej samej wysokości

Czego się spodziewamy?

Ile razy trzeba ziarna
przesypać ze stożka do walca,
aby go wypełnić?

$$V = \frac{1}{3}\pi r^2 H$$

$$V = \pi r^2 H$$

Na oko $1/3$?

Przesypmy to do kuli.

Czego możemy się spodziewać?

$$V = \frac{1}{3}\pi r^2 H \quad \text{jeśli } H=r \quad V = \frac{1}{3}\pi r^3$$

$$V = \pi r^2 H \quad \text{jeśli } H=r \quad V = \pi r^3$$

$$V = \frac{4}{3}\pi r^3$$

Przesypujemy do kuli

Półowa

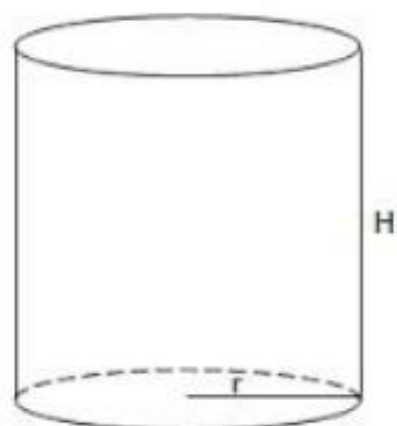
Jaka jest wysokość walca i stożka?

Co by było, gdyby
wysokość walca i stożka
była równa r ?

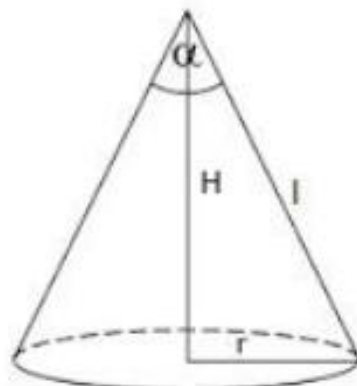

WALEC

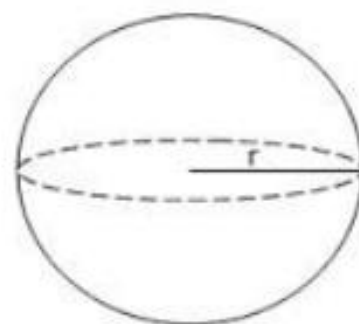
$$V = \pi r^2 H$$

STOŻEK

$$V = \frac{1}{3} \pi r^2 H$$

KULA

$$V = \frac{4}{3} \pi r^3$$

